

Становище

за научните трудове на доц. д-р Светозара Александрова Халачева, представени за участие в конкурс за професор, по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по чужд език- български) - ДВ, бр.24/16.03.2018г., обявен от СУ „Св Кл. Охридски“

от

доц. д-р Любка Стоичкова, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

Светозара Халачева е добре познато име сред научната общност, съсредоточила вниманието си върху оптимизирането на обучението по български език като чужд, от една страна, и на преподаването му в българските неделни училища, от друга. Може да се каже, че благодарение на нейните усилия при съставянето на електронни учебни материали за дистанционно обучение по български език като чужд, включващи и Стандартизиран тест по български език като чужд, който обхваща и четирите нива на комуникативна компетентност по Европейската езикова рамка, ДЕО при СУ “Св. Климент Охридски“ получи заслужено международно признание. Професионалният път на Халачева, отговорните и административни задължения и, разбира се, впечатляващият списък от публикации, с който участва в конкурса за професор, са доказателство за научна прецизност и висок професионализъм. Филологическите интереси на авторката са разностранни, но като цяло интерпретират актуална езиково-стилистика: функционални и структурни типове евфемизми в съвременната публицистика; неологизмите в езика на пресата ни днес, вкл. стратегии за избягване на агнонимите; принципи на номинация по специфични функционални признаци и др. От тях, но преди всичко от материалите, посветени на електронните ресурси за обучение и тестиране на знанията по български език като чужд за общи и академични

цели, личи не само широтата на погледа ѝ, но и умението ѝ да представя иновативни продукти с широко приложение. Видеоучебникът, предназначен за самостоятелно изучаване на българския език от чужденци - от нулево ниво до ниво А2, е базата, логически надградена от електронни обучителни ресурси, осигуряващи подготовката на чуждестранни студенти по български език за ниво В2. Своеобразен синтез на резултатите от електронната система за обучение по български език са наблюденията върху значението на социо- и националнокултурния аспект при комуникативно ориентираното обучение, към което авторката има подчертан интерес. В тази посока е и анализът на ролята на автентични художествени текстове за формиране на културните компетентности, и новият прочит на понятията „роден“ и „майчин“ език, и прецизното описание на съдържанието и обема на лексикално-граматическия материал, необходим за сертифициране на знанията по български език като чужд - нива А1, А2, В1. Това, което обединява научната продукция на Халачева, е умението да вниква в детайлите, да се придържа стриктно към научната толерантност и да представя разработваната проблематика на достъпен научен стил. Тук е мястото да се изтъкне пионерската мисия на авторката в методически прецизираната структура на отделните урочни единици именно в дистанционната форма на преподаване и обучение по чужд (български) език, тъй като към работата си тя подхожда от позицията на преподавател с богат опит в присъствената форма на обучение. Казано по друг начин, идеите ѝ са не толкова новаторско „хрумване“, колкото дълбоко осмислен и апробиран в пряката ѝ работа системен подход, подплатен с висока лингвистична ерудиция.

Оттук нататък в становището си ще се съсредоточа предимно върху монографията на доц. Халачева „Съвременни подходи при обучението по български език на чужденци и на българи в чужбина“, защото това е научното съчинение, с което кандидатства в конкурса за професор, и е с

подчертано приносен характер в българската дидактико-методическа област. Нещо повече: разработката има практико-приложна насоченост в духа на най-модерните търсения и предлага на академичната общност апробиран модел за дистанционен курс по български език като чужд, нива А1 и А2, които са в хармония по един великолепен начин.

В монографията не се противопоставят присъствената и дистанционната форма на обучение, още повече, че както подчертава Халачева, и двата вида се подчиняват на едни и същи методически принципи. В този смисъл насочването към темата за приложимостта на двете форми и за спецификите на всяка от тях е не просто закономерно, но бих казала, задължително в собствената ѝ биография на учен. Защото тази тема обединява направеното дотук, като му позволява да претърпи и едно качествено повишение на очакваните резултати от отговорното задължение на българистичната кауза към общностите ни извън граница и към мястото на българския език в европейското езиково многообразие.

Предпочитаният в електронната дистанционна форма на обучение комуникативен подход „поставя учащия в центъра на учебния процес“. Но както е известно, независимо от подхода, най-важното за един успешен учебен процес е да бъде добре мотивирана концепцията за етапите при неговото реализиране. Това е направено в I глава на монографията. Авторката приема, че за да се дефинират и степенуват целите на обучението, е редно те да бъдат съобразени с таксономията на Блум: „йерархия на мисловните умения, в която по-високите нива на мислене включват всички познавателни умения от по-ниските нива“, което се постига в 5 етапа. За „същински“ е определен третият етап, тъй като обучаваният/обучаваните поемат 70% от учебния процес под формата на самостоятелна подготовка, а 30% са предвидени за онлайн консултации с преподавател. В предложеното съотношение преподавателят логично има подкрепяща, а не водеща роля, и то най-вече при формиране на умениято

говорене. Тази статистика не е просто препоръчителна, тя е старателно отработена от Халачева и е доказала ефективността си при последния етап: тест за цялостна оценка на знанията по български език като чужд според Общата европейска езикова рамка. Намирам за особено важни детайлните анализи на учебните единици (защо не „урочните“) при традиционното и при дистанционното обучение. Прецизност и висока теоретична подготовка демонстрира авторката, поднасяйки на преподавателите по български език като чужд ясна и приложима схема за изграждане на съответните урочни единици.

Монографията на Халачева е ценно помагало за работещите преподаватели по български език като чужд със систематизираните във II глава електронни дидактически материали за усвояване на лексиката и граматиката, от една страна, и на формиране на комуникативно-речевите умения, от друга. Като подчертавам изключителната библиографска осведоменост на авторката и нейната научна прецизност, ще си позволя да изтъкна следното: в това зряло и много актуално изследване разработените варианти за задачи по надграждане на езиковите знания и на познавателните умения спазват изискването за *раздробяване* на съдържанието с цел улесняване на запомнянето в система, в която последващите детайли се интегрират. Казано накратко, намирам и теоретичните основи, и практико-приложните модели за структуриране на различните типове дейности (*разбиране, прилагане, анализ и синтез*) за изключително важни и пак ще подчертая – актуални.

Сполука за авторката са хибридните по своята същност лексикално-граматически задачи, подчинени на когнитивното умение *разбиране*, като по този начин се постига комплексно-функционално, а не линейно-фактическо обучение. Тъй като предлаганото електронно дистанционно обучение по български език е издържано в духа на най-модерните продукти, приемам за убедително становището, според което *синтезът* на

знанията се реализира не на ниво учебна единица, а на ниво етап от обучението.

Новаторски, но премерен и добре защитен в дистанционния курс е подходът към комуникативно-речевите умения *говорене* и *писане*. Представени са стратегии за създаване на навици за автокорекция у обучаваните, за избягване на „комуникативни несполуки“, като акцентът е върху формиране на уменията за писане, правилно поставени в контекста на добре усвоения лексико-граматичен материал. Професионалната зрелост на Халачева е демонстрирана убедително в частта „Електронно-дидактически средства за тестиране на знанията“. С основание се изтъква високата международна оценка на Стандартизирания тест по български език като чужд, който обхваща всички нива на комуникативна компетентност.

Проблематиката за чуждоезиковото обучение обединява теоретико-практическия ѝ опит дотук, като ѝ позволява да надгради качествено повишение в разработването на нови учебни програми по български език в българските неделни училища в чужбина. Насоките за работа по двата модула – „Български език като втори“ и „Български език“ и преди всичко онагледяващите примерни разработки, както и грижата за повишаване на квалификацията на учителите по български език в чужбина са сигурна основа за бъдещата научна и народополезна дейност на Светозара Халачева.

Моделът за дистанционен курс по български език като чужд, разработен в IV глава, не просто задава посоките на интерпретиране на този важен за обществото ни проблем, но е ценен източник усвояване на теоретични знания и практически речеви умения. Надграден над разработения от авторката видеоучебник по български език за чужденци, доказал своята приложимост и ефективност, този модел е най-добрият атестат за високия професионализъм на доц. Халачева в областта на

дистанционното обучение за нива А1 и А2. Нещо повече: това е напълно нова крачка в развитието на методическата ни литература, която вече разполага със стройна система от електронни дидактически материали за обучение зад граница по програмите „Български език като втори“ и „Български език“.

Представено е актуално и оригинално монографично изследване с подчертана научно-практическа приносна стойност. Високата лингвистична ерудиция на авторката, нейната професионална прецизност в концептуално и структурно отношение и не на последно място убедителната ѝ научна и административна биография ми дават основание за следното заключение: трудът „Съвременни подходи при обучението по български език на чужденци и на българи в чужбина“ категорично, безспорно и без никакви уговорки доказва, че електронното дистанционно обучение по български език като чужд и като втори език е иновативна възможност за езиково, социокултурно и лингвокултурно популяризиране на българщината зад граница.

Убедено ще гласувам ЗА присъждане на научното звание „професор“ на Светозара Халачева по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по чужд език- български).

Изготвил становището:

доц. д-р Любка Стоичкова